

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

LÊ THU HƯỜNG

**THU HÚT ĐẦU TƯ CỦA DOANH NGHIỆP
VÀO LĨNH VỰC NÔNG NGHIỆP Ở TỈNH NGHỆ AN**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ CHÍNH TRỊ

Mã số: 62 31 20 02

Người hướng dẫn khoa học: 1. PGS. TS. NGUYỄN THỊ NHƯ HÀ
2. TS. HỒ ĐỨC PHỐC

HÀ NỘI - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực, có nguồn gốc rõ ràng và được trích dẫn đầy đủ theo quy định.

Tác giả

Lê Thu Hường

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	01
Chương 1: TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI	06
1.1. Tổng quan các công trình nghiên cứu đã công bố ở nước ngoài liên quan đến đề tài luận án.....	06
1.2. Những công trình nghiên cứu về thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào nông nghiệp ở trong nước.....	16
1.3. Kết quả nghiên cứu chủ yếu của các công trình nghiên cứu có liên quan đến đề tài luận án và các vấn đề đặt ra cần tiếp tục nghiên cứu.....	27
Chương 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ THU HÚT ĐẦU TƯ CỦA DOANH NGHIỆP VÀO LĨNH VỰC NÔNG NGHIỆP	32
2.1. Khái niệm và sự cần thiết thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp.....	32
2.2. Nội dung và các nhân tố ảnh hưởng đến thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp.....	44
2.3. Kinh nghiệm thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp và một số bài học rút ra cho tỉnh Nghệ An.....	62
Chương 3: THỰC TRẠNG THU HÚT ĐẦU TƯ CỦA DOANH NGHIỆP VÀO LĨNH VỰC NÔNG NGHIỆP Ở TỈNH NGHỆ AN GIAI ĐOẠN 2011-2018	82
3.1. Điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội có tác động đến thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An.....	82
3.2. Thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp của tỉnh Nghệ An giai đoạn 2011-2018.....	90
3.3. Đánh giá chung về thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp của tỉnh Nghệ An.....	114
Chương 4: PHƯƠNG HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP THU HÚT ĐẦU TƯ CỦA DOANH NGHIỆP VÀO LĨNH VỰC NÔNG NGHIỆP Ở TỈNH NGHỆ AN ĐẾN NĂM 2030	131
4.1. Phương hướng thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp của tỉnh Nghệ An đến năm 2030.....	131
4.2. Giải pháp thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp của tỉnh Nghệ An đến năm 2030.....	137
KẾT LUẬN	155
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN	157
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	158
PHỤ LỤC	169

DANH MỤC CÁC CHỮ VIẾT TẮT

ADB	:	Ngân hàng Phát triển châu Á
CNXH	:	Chủ nghĩa xã hội
CNH, HĐH	:	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
DNNN	:	Doanh nghiệp nhà nước
FAO	:	Tổ chức Nông lương Liên hiệp quốc
HĐND	:	Hội đồng nhân dân
HTX	:	Hợp tác xã
KH&ĐT	:	Kế hoạch và đầu tư
NN&PTNT	:	Nông nghiệp và phát triển nông thôn
NNPQ	:	Nhà nước pháp quyền
PTBV	:	Phát triển bền vững
PTSX	:	Phương thức sản xuất
OECD	:	Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế
TNHH	:	Trách nhiệm hữu hạn
UBND	:	Ủy ban nhân dân
UNDP	:	Chương trình phát triển Liên hiệp quốc
XHCN	:	Xã hội chủ nghĩa
XTTM	:	Xúc tiến thương mại
WB	:	Ngân hàng Thế giới

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Trong giai đoạn đầu của quá trình phát triển, nền kinh tế của nhiều quốc gia trên thế giới gắn liền với nông nghiệp, với quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa (CNH, HĐH) họ trở nên lệ thuộc ít hơn vào nông nghiệp. Vào những thập niên đầu thế kỷ XXI, trước những thách thức như đảm bảo an ninh lương thực, ô nhiễm môi trường, gia tăng dân số... kinh tế nông nghiệp được dự báo là ngành giữ vị trí quan trọng đối với sự phát triển bền vững của mỗi quốc gia. Theo đó, nếu không có sự phát triển bền vững của nông nghiệp mà chỉ đơn thuần là sự tăng trưởng công nghiệp thì sẽ dẫn đến mất cân bằng trong tăng trưởng của nền kinh tế, điều này dẫn đến kết các vấn đề nghèo đói, thất nghiệp, bất bình đẳng... là gánh nặng về mặt xã hội. Nhiều quốc gia đã xem nông nghiệp không đơn thuần là vấn đề kinh tế mà còn là vấn đề chính trị và xã hội mang tính sống còn.

Trong những năm vừa qua, những thành tựu khoa học kỹ thuật được ứng dụng trong ngành nông nghiệp đã tạo ra sự phát triển nhanh chóng, hình thành động lực thúc đẩy tăng trưởng và góp phần giữ gìn ổn định tại nhiều quốc gia. Là một nước nông nghiệp, giá trị ngành nông nghiệp chiếm khoảng 20% GDP, với nhiều tiềm năng về nông nghiệp: đất đai, lực lượng lao động đông đảo, vấn đề thu hút đầu tư phát triển nông nghiệp luôn được chú trọng trong chính sách kinh tế - xã hội của Việt Nam. Trong thời gian tới nếu cứ tiếp tục duy trì một nền sản xuất nông nghiệp nhỏ lẻ dựa vào kinh tế hộ sẽ có những thách thức lớn nhất là đảm bảo năng suất, chất lượng và năng lực cạnh tranh của nông sản. Điều đó cũng đồng nghĩa kìm hãm sự phát triển của nền nông nghiệp Việt Nam. Do đó xu hướng tất yếu trong phát triển nền nông nghiệp ở Việt Nam là phải thu hút đầu tư của doanh nghiệp để hình thành nền sản xuất hiện đại và hội nhập.

Ở cấp độ địa phương, tỉnh Nghệ An đã dần hình thành môi trường, chính sách thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp trên cơ sở phân

tích nguồn lực, các lợi thế so sánh của địa phương. Là vùng chịu nhiều ảnh hưởng bất lợi của tự nhiên, diện tích đất canh tác bị thu hẹp dưới tác động của CNH, phải đối mặt với nhiều vấn đề kinh tế - xã hội phức tạp, để giải quyết những vấn đề thách thức này đòi hỏi tỉnh Nghệ An phải xây dựng chính sách phát triển nông nghiệp phù hợp, tạo lập môi trường thuận lợi để thu hút vốn đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp. Đây là một trong những đột phá quan trọng để phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh Nghệ An trong bối cảnh đẩy mạnh CNH, HĐH đất nước hiện nay. Bởi để nông nghiệp phát triển thì việc thu hút đầu tư của doanh nghiệp để nâng cao trình độ sản xuất, ứng dụng khoa học kỹ thuật tiên tiến; tổ chức lại sản xuất nông nghiệp là yêu cầu tất yếu trong xu hướng phát triển của nền kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế.

Ở Nghệ An nông nghiệp vẫn giữ vị trí quan trọng trong phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh. Những năm qua Nghệ An cũng đã xây dựng, xúc tiến các chương trình, dự án về phát triển nông nghiệp theo hướng sản xuất lớn, đưa sản xuất nông nghiệp công nghệ cao, bước đầu đã hình thành nên những vùng chuyên canh cây lương thực, cây công nghiệp có giá trị cao (ở các huyện Nghĩa Đàn, Yên Thành, Hưng Nguyên, Quỳnh Hợp, Quỳnh Lưu, Tân Kỳ...); cơ cấu kinh tế đã có những bước chuyển biến theo hướng tích cực.

Tuy nhiên, nền nông nghiệp của tỉnh Nghệ An hiện nay vẫn chủ yếu phát triển theo chiều rộng, dựa trên việc khai thác các ưu thế về tài nguyên thiên nhiên sẵn có và lực lượng lao động dồi dào, trong lúc tình trạng thoái hóa đất đai, nguồn tài nguyên nước bị ô nhiễm; suy giảm đa dạng sinh học, tình trạng thiếu vốn để đầu tư ứng dụng công nghệ cao, khả năng tổ chức sản xuất kinh doanh trong nông nghiệp theo hướng sản xuất hàng hóa đang thiếu sự bền vững, các nông sản phẩm đưa ra thị trường giá cả bấp bênh, cạnh tranh thấp. Nguyên nhân cơ bản là các doanh nghiệp chưa gắn với nông thôn, chưa “mặn mà” đầu tư vào nông nghiệp. Hiện ở Nghệ An chưa đầy 1% doanh nghiệp đầu tư vào nông

ng nghiệp. Bên cạnh đó sự khắc nghiệt về thời tiết, khí hậu cũng làm cho nông nghiệp Nghệ An phát triển khó khăn. Để phát triển nông nghiệp của tỉnh theo hướng sản xuất lớn, sản xuất hiện đại (nông nghiệp công nghệ cao) thì yêu cầu đầu tư lớn về vốn, công nghệ, nhân lực, kết cấu hạ tầng nông nghiệp, nhưng các yêu cầu đó vượt quá khả năng của kinh tế hộ, đòi hỏi tỉnh Nghệ An cần phải có bước đột phá để thu hút đầu tư của doanh nghiệp phát triển nông nghiệp để khắc phục khó khăn, thách thức, khai thác và sử dụng có hiệu quả tiềm năng, lợi thế nhằm tạo ra động lực phát triển kinh tế - xã hội. Từ những lý do trên, tác giả lựa chọn chủ đề nghiên cứu ***“Thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An”*** làm luận án tiến sĩ chuyên ngành kinh tế chính trị.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích nghiên cứu

Luận án làm rõ những vấn đề lý luận về thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở cấp tỉnh; trên cơ sở khung lý thuyết, luận án đánh giá thực trạng thu hút các doanh nghiệp đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp của tỉnh Nghệ An, chỉ ra những hạn chế, nguyên nhân, và đề xuất các giải pháp nhằm thu hút các doanh nghiệp đầu tư phát triển nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An.

2.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Hệ thống hóa lý luận về thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp để xây dựng khung phân tích cho luận án về vấn đề này.
- Nghiên cứu khảo sát phân tích thực trạng thu hút đầu tư của doanh nghiệp trong nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An giai đoạn từ năm 2011 đến năm 2018.
- Đề xuất phương hướng, giải pháp thu hút đầu tư của doanh nghiệp phát triển nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An đến năm 2030.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu.

Luận án nghiên cứu vấn đề thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở cấp tỉnh.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

- Về nội dung: Luận án nghiên cứu các vấn đề làm thế nào để thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp và thu hút vốn, khoa học công nghệ, kinh nghiệm tổ chức sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp vào các ngành sản xuất, kinh doanh nông, lâm, ngư nghiệp. Chủ thể thu hút là chính quyền cấp tỉnh.

- Về không gian: Các nghiên cứu chủ yếu trên địa bàn tỉnh Nghệ An

- Về thời gian: Nghiên cứu thực trạng từ năm 2011 đến năm 2018; đề xuất phương hướng và giải pháp thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An đến năm 2030.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

4.1. Cơ sở lý luận:

Để đạt những được mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu Luận án dựa trên cơ sở lý luận của Chủ nghĩa Mác- Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam làm cơ sở lý luận và phương pháp luận nghiên cứu. Ngoài ra, đề tài cũng tiếp cận những lý thuyết kinh tế học, chính sách công; kế thừa, tham khảo các công trình nghiên cứu, số liệu điều tra, tổng kết thực tiễn của các cá nhân, tổ chức trong và ngoài nước để nghiên cứu vấn đề.

4.2. Phương pháp nghiên cứu:

- Luận án sử dụng phương pháp luận của chủ nghĩa duy vật biện chứng và chủ nghĩa duy vật lịch sử trong quá trình nghiên cứu từ Chương 1 đến Chương 4.

- Khi nghiên cứu các vấn đề lý luận ở chương 2 và thực trạng thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở chương 3, nghiên cứu sinh sử dụng phương pháp trừu tượng hóa khoa học (gạt bỏ những vấn đề không bản chất chỉ tập trung vào các vấn đề cốt lõi của đề tài luận án) kết hợp với các phương pháp phân tích, tổng hợp, so sánh và các phương pháp nghiên cứu kinh tế khác.

- Phương pháp thu thập tư liệu, số liệu: thu thập và nghiên cứu các công trình khoa học đã công bố để trình bày chương 1. Các tư liệu, số liệu thu thập để hệ thống và xây dựng khung phân tích của luận án ở chương 2. Chương 3 các tư liệu, số liệu thu thập được xử lý và sử dụng minh chứng cho các phân tích, đánh

giá thực trạng thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực của tỉnh Nghệ An giai đoạn 2011 - 2018 và làm cơ sở đề xuất phương hướng giải pháp chương 4.

5. Những đóng góp mới của luận án

- Trên cơ sở hệ thống hoá những cách tiếp cận khác nhau, dưới góc độ kinh tế chính trị, luận án làm rõ khái niệm, đặc điểm, nội dung, xu hướng về thu hút đầu tư của các doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An.

- Qua nghiên cứu, khảo sát và đánh giá thực trạng, luận án chỉ ra những thành công, hạn chế, nguyên nhân của vấn đề thu hút vào lĩnh vực nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An. Trên cơ sở đó đề xuất phương hướng và các giải pháp xây dựng, hoàn thiện hệ cơ chế, chính sách thu hút đầu tư của doanh nghiệp vào lĩnh vực nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An đến năm 2030.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án

Kết quả nghiên cứu của luận án góp phần làm sáng tỏ những vấn đề lý luận và thực tiễn về việc thu hút doanh nghiệp đầu tư phát triển nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An mà thực tiễn đang đặt ra.

Kết quả nghiên cứu của luận án có thể là tài liệu tham khảo được sử dụng vào nghiên cứu, giảng dạy và học tập trong các cơ sở nghiên cứu, đào tạo về chính sách phát triển nông nghiệp, nông thôn; trong các cơ sở đào tạo, bồi dưỡng CBCC trên địa bàn tỉnh Nghệ An.

Kết quả nghiên cứu của luận án cung cấp luận cứ cho việc hoạch định chính sách phát triển nông nghiệp đáp ứng yêu cầu xây dựng nông thôn mới ở tỉnh Nghệ An hiện nay qua đó góp phần thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội trên địa bàn tỉnh.

Kết quả nghiên cứu của đề tài có thể góp phần nâng cao nhận thức của đội ngũ cán bộ, người dân và doanh nghiệp về đầu tư phát triển nông nghiệp ở tỉnh Nghệ An hiện nay.

7. Kết cấu luận án

Ngoài phần mở đầu; kết luận; danh mục các hộp, biểu bảng và tài liệu tham khảo, luận án gồm có 4 chương, 9 tiết.

Chương 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI

1.1. TỔNG QUAN CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU ĐÃ CÔNG BỐ Ở NƯỚC NGOÀI LIÊN QUAN ĐẾN ĐỀ TÀI LUẬN ÁN

1.1.1. Những nghiên cứu các vấn đề về đầu tư và chính sách thu hút đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp

Đầu tư vào lĩnh vực nông nghiệp là vấn đề được nhiều sự quan tâm của các nhà nghiên cứu trong và ngoài nước; một số công trình nghiên cứu sau:

Reardon, Thomas, Eric Crawford, Valerie Kelley and Bocar Diagona (1996), *Promoting Farm Investment for Sustainable Intensification of African Agriculture (Thúc đẩy đầu tư trang trại để tăng cường bền vững nông nghiệp của châu Phi)* [103]. Nhóm tác giả nghiên cứu về những nhân tố tác động và ảnh hưởng đến quyết định đầu tư của hộ vào lĩnh vực nông nghiệp phụ thuộc vào hai nhóm nhân tố chính. Thứ nhất, nhóm các nhân tố mang tính động lực (incentive) thúc đẩy đầu tư; thứ hai, nhóm các nhân tố thuộc về năng lực (capacity) đầu tư.

Theo các tác giả, nhóm động lực thúc đẩy đầu tư gồm: các nhân tố về môi trường tự nhiên (như: khí hậu, nguồn nước, giống... mang tính đặc thù ở địa phương có ảnh hưởng, tác động đến động lực đầu tư vì nó có khả năng tạo nên lợi nhuận hoặc thua lỗ); lợi suất đầu tư ròng (lợi nhuận thu được càng cao thì sức hút đầu tư càng lớn); lợi suất tương đối (lợi suất ngành nông nghiệp cao so với các ngành khác sẽ sức hút đầu tư hơn); mức độ rủi ro (tuyệt đối và tương đối): bao gồm những biến động về giá, sản lượng và năng suất, biến động về chính sách, rủi ro về chính trị,... nếu như rủi ro càng cao thì sẽ làm giảm sút động lực đầu tư. Ngoài ra, còn có các nhân tố ảnh hưởng khác đến động lực đầu tư như: KHCN, chính sách kinh tế vĩ mô và chính sách nông nghiệp của quốc gia, sự phát triển của cơ sở hạ tầng, chất lượng nguồn nhân lực.